

בית ועד

לזכרו של הגאון רבי דוד ברונר זצ"ל
מנהל רוחני בישיבת נתיבות חכמה

גיליון מס' 18

הגאון רבי אליהו אורלנסקי שליט"א - ישיבת אור אלחנן גישמ'אק בלימוד - האם וכיצד?

קיום לעסק התורה. ובמהרש"א באר הטעם שנתקנו ג' ברכות לתורה - לעסוק בדברי תורה, והערב נא, ואשר בחר בנו - שיש ג' סוגי דברים המניעים את האדם לעשות פעולה. והם - טוב, ערב, ומועיל, וסימנך טע"ס. והיינו שהאדם פועל ועושה כאשר הדבר טוב בעבורו, ערב לו ומועיל לו. וישנם פעולות שהדבר ערב אבל אינו טוב, ולמשל חולה סכרת שיטעם סוכר, חש בטעם הערב, אבל הפעולה אינה טובה לו כלל וכלל ואף לא מועילה לו, אחר שהסוכר מזיק לו ואינו מזין אותו כלל ועיקר. וכמו כן פעמים שהדבר אינו ערב בתחילתו אבל הוא מועיל לאחר זמן - כמו אדם הנצרך ליטול תרופה מרה לבריאותו, שאין האכילה עריבה לו אך היא לטובתו ובה יתרפא ממחלתו. וכמו"כ ישנם דברים שעושה אותם לתועלת מיידית אחר שהם עצמם טובים כאכילת מאכל בריא שעצם האכילה טובה לאדם האוכל.

וע"פ זה מפרש המהרש"א שברכת 'לעסוק בד"ת' נתקנה על טוב התורה, ברכת 'והערב נא' על עריבות התורה, וברכת 'אשר בחר בנו' על חלק המועיל שבתורה. ויש להאיר שעל זה באו דברי האור החיים (פרשת כי תבוא) שכתב "אם היו בני אדם מרגישים במתיקות וערבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם" - דכיון שהתורה כוללת הן את הטוב והן את הערב והן את המועיל, יש לו לאדם לידבק בה בכל ליבו ונפשו, וכל הקושי רק כאשר אין מרגישים בפועל את הטע"ס מחוסר התבוננות.

גרשון אדלשטיין שליט"א הביא מקור לדברי רבי אברהם מן ההר מהגמ' (מנחות צ"ט): 'שאל בן דמא את אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו ללמוד חכמת יונת, קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפין והגית בו יומם ולילה, צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונת'. מבואר דחיוב ת"ת הוא ממש בכל רגע ורגע ואין שום זמן שאפשר לעסוק בו בחכמה אחרת ועאכו"כ בדברי הבל ושטות. אם יש חיוב ללמוד כל הזמן אז בהכרח שנכלל בזה חיוב ליהנות בכל מה שמשיג ומבין - לא יתכן לעולם שאדם יעסוק כל הזמן בדבר שלא מוצא בו טעם והנאה. משל למה הדבר דומה אם נתבקש מאן דהו להביא חפץ שמונח בחדר מסוים, והחדר חשוך לחלוטין עד שלא ניתן למצוא בו כלום בלי להדליק בו את האור. האם המבקש צריך לצרף לבקשתו גם הוראה להדליק לשם כך את האור? פשוט וברור שבתוך הבקשה להביא את החפץ מונחת ההוראה לאפשר את הביצוע ולהדליק את האור ע"מ למצוא את החפץ. על דרך זה נראה דבעצם החיוב להיות שקוע כל הזמן בלימוד, מונח בהכרח החיוב ליהנות מהלימוד, כיון שבלא"ה לא ניתן לקיים ולעמוד בציווי זה.

ומדוקדק עניין זה מנוסח ברכת התורה שבתוכה מתפללים על עריבות התורה - והערב נא ה' אלוקינו וכו', ויעוין ברש"י (ברכות יא): שפירש את הברכה "הערב נא ה' אלוקינו - שיערבו עלינו לעסוק בהם מאהבה". הרי שללא העריבות לא יהיה

השאיפה הבסיסית לכל תלמיד ישיבה באשר הוא, עוד לפני השאיפות לגדול תלמיד חכם מרביץ תורה וכדומה, היא הרצון החיוני לקבל גישמאק בלימוד, ובשפה המדוברת, מה שנקרא להתחבר וליהנות מהלימוד. קודם שננסה להבין איך מקבלים גישמאק בלימוד, נבקש לעמוד על שאלה מאד יסודית - מנין לנו שיש עניין ליהנות מהלימוד? הלא דברי חז"ל ידועים לכל בר ברבי רב - 'לפום צערא אגרא' (אבות ה' כג) - והיינו שלפי גודל הצער בקיום המצוה כך יגדל שכר המצוה. וא"כ ההיגיון הבריא אומר שמעלת האדם העמל ועוסק בתורה בלי למצוא טעם והנאה בלימודו, עולה עשרת מונים על מי שדברי התורה מתוקים בפיו מדבש ונופת צופים ונהנה מלימודו, שהרי 'לפום צערא אגרא'.

ההכרח והצורך ליהנות מהלימוד

אכן כבר נודעו בשער בת רבים דברי האגלי טל בהקדמה שכתב שעיקר מצות תלמוד תורה הוא ההנאה מהלימוד, ויסוד דבריו כבר נתבאר בדברי רבי אברהם מן ההר (נדרים מח). בגדר מצות ת"ת בזה"ל "אבל מצות לימוד שהוא ענין ציור הלב וידיעת האמת, עיקר הצינווי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג וליהנות במדע לשמח לבבו ושכלו כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב, ומשו"ה אבל אסור לקרות בתורה נביאים וכתובים מפני שהם משמחים ליבו על כרחו, הלכך לא שייך למימור במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות שעיקר מצוותו היא ההנאה והתענוג כמה שמושיג ומבין בלימודו".

וראיתי שרבינו ראש הישיבה הגאון רבי

הקשר עם התורה - הדדיות

ואחר שנתבררו הדברים, יש להעלות את השאלה המהדהדת אצל רבים מבני הישיבות כיום, איך מרגישים טעים? איך מרגישים עריבות בלימוד? כיצד מגבירים את החשק ללמוד? השאלה הזו רלוונטית גם לאותו בחור למדן שמוצא הרבה טעם להתפלפל בדברי הרשב"א והקצות, אך אינו יודע ליהנות מלימוד של דף גמ' רש"י תוס' נטו - מה שנקרא לימוד בקיאות, ובאמת אינו מוצא שום טעם בסוג לימוד שכזה.

יש יסוד שכותב אותו ר' ירוחם בדעת חכמה ומוסר (ח"ב מאמר ע) וז"ל: "ועתה נגלה סוד ועיקר גדול שהייבים באמת לחנך על פיו תינוקות של בית רבן, והיודעים אותם חייבים כל ימיהם לשננו ולחזור עליו תמיד, והוא לבלתי לחשוב שקניית תורה תלוי אך במחשבת אדם ודעתו שאם אך ירצה האדם ללמוד ולקבל תורה אין מפריע בידו שאין כאן בעלים אחרים כלל, אלא שתורה הרי היא בעלים על עצמה ולא בנקל יזכה האדם לפייסה שתתרגע תורה ללכת אליו". מבואר בדבריו שיש לתורה רצון משלה - ואין הדבר כ"כ פשוט וקל לשכנע את התורה שתתרגע ללכת אל האדם. כך גם מובא משמו של ר' ירוחם שהיה אומר באידיש: "האדם בא אל התורה, אבל מי אמר שהתורה הולכת אל האדם..."

נראה שעומק הדברים שכתוב כאן הוא שהתורה אינה אובייקט רוחני שנוטלים אותו ומשתמשים בו ומקיימים בו מצות ה', כנטילת לולב ואתרוג או כאכילת מצה, אלא התורה היא יישות עצמית שיש לה דעה משלה, ומעצמה אינה מוכנה להתחבר לכולם, אלא לפי תנאים מסוימים.

לנהל תקשורת נכונה עם התורה - הבנה בלימוד

לאור זאת, נראה שבתחילת דרכינו להתחבר ללימוד התורה, יש לנהל תקשורת נכונה עם הגמ'. דהיינו להבין היטב את מה שלומדים, לא ללמוד מתוך אמונת חכמים ולקבל את הדברים כמות שהם, שאם התוס' מתרצים כך כנראה שזה נכון, אלא להבין בהסכמת הלב כיצד התירוץ מיישב את השאלה. התורה לא תהיה מוכנה לתקשר עם מישהו שלא נותן לה יחס מינימלי של כבוד. האם נסכים ליצור קשר עם אדם שבמענה לשאלה על מחירו של חפץ מסויים, יענה ויאמר שמוזג האויר היום סגרירי למדי... פשוט שיוסכם אצלנו תיכף ומיד שאדם

כזה אינו בר שיחה וקשר כלל. מדוע אם כן, נראה לנו שאפשר ללמוד גמרא בלי לתקשר איתה בצורה נכונה וישרה, ולקרוא את דבריה בלי להבין מה היא רוצה מאיתנו, מה היא מתכוונת בקושיה ומה בתירוץ, מה ההו"א ומה המסקנא. אין לך זלזול גדול מלהתייחס לדבריה כדברים חסרי פשר ומשמעות. אין לנו לצפות מהגמ' להתחבר אלינו אם אנו מזלזלים בתקשורת איתה.

חשוב לציין שהמושג להבין כל דבר - לא בהכרח מחייב שבכל סוגיה הכל חייב לצאת ברור ומסודר עד הקנייטש האחרון. סוגיה ברורה פירושה שבסיומה אני יוצא עם ידיעה בכל צדדי הסוגיה - מה ברור ומה לא ברור. אם הדברים מבולבלים ומעורבבים, ואוספים ידיעה מכאן וידיעה משם, א"א להצליח להגיע לבנייה נכונה של סוגיה ולידיעה אמיתית בכל חלקיה.

שמעתי פעם דו שיח בין שנים מגדולי ראשי הישיבות. ראש ישיבה אחד התפלא על כך שפגש בחור שבא לדבר איתו על הסוגיה הנלמדת בסדר א', שיש בה תוס' מרכזי שבונה את היסוד שלו על סוגיא במקום אחר, והבחור לא טרח אפילו לפתוח את הגמ' שעליה בנו התוס' יסוד שיש בו הרבה נפק"מ בהבנת הסוגיה. נענה ראש הישיבה השני והשיב לו, שהוא נתקל בבחורים שגם את הגמ' שעליה נסובו דברי התוס' עצמם כאן בסוגיה לא קראו ולא למדו...

מצוי מאד שבחור מתעמק מאד בתחילת השבוע הראשון של הסוגיה בלימוד הגפ"ת עד שהדברים ברורים לו למדי, בהמשך השבוע הוא מתחיל לראות את הראשונים המרכזיים וזונח את הגפ"ת, עד שכבר אינו אוהז נכון את עיקרי הסברות שמבוארים בגפ"ת. בימים הבאים הוא עוסק בפלפול בדברי האחרונים, וכבר שכח מה כתבו התוס' בסוגיה ומה אמרו הראשונים בעניין הזה והזה, עד שלא חלי ולא מרגיש איך ההבנה הבסיסית שלו בדברי הרשב"א והקצות נסתרים מתוך דברי הגמ' גופא. ומדחי אל דחי יצאו שהדברים כולם מעורפלים עד שבסיום הסוגיה הוא יודע בסוגיה אוסף של סברות וידיעות שאין בהם שום קשר אל עצם הסוגיה, ולא בנה הבנה אמיתית וישרה בלימוד התורה. אם רוצים לתקשר נכון עם הגמ', מוטל עלינו לחוש שאנחנו באמצע לבנות סוגיה, לאחוז את הפרטים הנכונים של הסוגיה. במה אנו עוסקים בכל שלב, וכיצד הכל קשור לעצם דברי הגמרא וללב הסוגיה. בכל יום ויום בונים נדבך נוסף בשורש והבנת הסוגיה, על גבי

הנושאים והפרטים שנלמדו אתמול, ורק כך בונים סוגיה. זאת תקשורת נכונה עם התורה.

נקח לדוגמא את המושג 'סברא'. יש ביטוי רווח - 'שמעתי פעם סברא ממישהו', האם שמנו לב שיש כאן סתירה מיניה וביה? הרי סברא היא היגיון ודברים המתיישבים על הלב, וא"כ ממנ"פ, אם הבנתי את הסברא עד שהסברא התיישבה על ליבי, א"כ אין לומר 'שמעתי סברא', כיון שכעת הסברא שלי. ואם הסברא לא התקבלה על לבי, א"כ אין כאן סברא כלל. הניסוח הישר הוא - מישהו עורר אותי לסברא בעניין הזה.

ניהול מערכת רגשית בזמן הלימוד

כאשר יש תקשורת נכונה עם התורה נוצרת מערכת רגשית הדדית, ואז יש מקום לדברים של ר' ירוחם שגם התורה תרצה לבוא ולהתחבר איתנו. את החיבור הרגשי שיש לנו לתורה, אנחנו מזכירים בסיום מסכת הדרן עלך והדרך עלן, יש כאן מערכת יחסים רגשית שנוצרה בלימוד - לא תתנשי מנך מסכת... ולא תתנשי מינך מסכת... אנחנו תולים כביכול את מערכת היחסים שלנו עם התורה באופן הדדי, ומבקשים ישירות מהתורה שלא תשתכח מאיתנו, ומבטיחים לה 'הדרן עלך' - אנחנו מבקשים לשמר את הקשר הנצחי הזה שנוצר כאן.

הדברים מדוקדקים גם בנוסח התפילה שאנו מתפללים על התורה ומבקשים ביחוד על פתיחת הלב - 'פתח לבי בתורתך', 'ותן בלבנו להבין ולהשכיל'. וכן בתפילת בריך שמה - 'ותפתח ליבאי באורייתא'. הבקשה שלנו שלא יהיה עסקנו בתורה רק באמצעות המוח, אלא גם הלב יהיה מחובר ומקושר לתורה. מתוך אנו ממשיכים שכאשר יהיה ליבאי באורייתא נוכח שיהיו לנו 'בנין דכרין דעבדין רעותך' שילכו אף הם בדרך התורה. וכן אמר דוד בתהלים (קיש קיא) "נחלתי עדותיך כי ששון לבי המה" - הסיבה שנחלתי וירשתי מאבותי את התורה היא מכוח המציאות שלה אצלי כ"ששון לבי", תמיד ראיתי את השמחה והחוויה שבעסק התורה.

מסופר שכאשר חלה הגאון רבי נחום פרוצוביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר, עלה אחד מראשי הישיבה אל ארון הקודש ופנה בבכי ובדמעות למסכת יבמות שתעורר רחמים על הגאון רבי נחום שכל כך עמל ויגע בה, 'מסכת יבמות - הוריתי כנחל דמעה לרפואתו של ר' נחום'. זהו ביטוי לקשר שצריך להיות לנו כלפי התורה.

אהבת תורה מסייעת להבנת התוס'

על בעל ה'אור שמח' מסופר, שלמד בזקנותו בחברותא עם בעל ה'שרידי אש' שהיה צעיר ממנו בהרבה. פעם אחת בעת שלמדו תוס', נתקשו מאד בהבנתו, ניסו ועמלו בכמה אפנים ליישבו, ולא הגיעו לעומק הבנת דברי התוס'. אמר האור שמח עלינו להתפלל כעת על 'אהבת תורה'. התפלא ה'שרידי אש', מה ענין אהבת תורה בעת הזאת, הרי צריכים אנו להתפלל שנוכה להבין את דברי התוס'. הסביר האור שמח את דבריו, כי פעמים פוגשים בתינוק בן מספר חודשים בוכה, ניכר עליו שמציק לו משהו, האנשים שסביבו מנסים להרגיעו, אך אינם יודעים מה בדיוק מעיק עליו, האם כואבת לו הבטן, או שמא הוא רעב או עייף וכדומה. והנה כאשר אימו ניגשת אליו, היא יודעת מיד מה מעיק לבנה התינוק. הסיבה לכך היא, היות והבכי של התינוק מבטא את הרגש והכאב הפנימי שלו, והאמא מתוך אהבתה העצומה לבנה, יודעת לקלוט ולהבחין איזה כאב וחסר הבכי מבטא. דבר זה קיים רק אצל מי שיש בו אהבה, הוא זה שיכול לתפוס את הרמזים הדקים ולהאזין לרחשי הלב.

סיים האו"ש את דבריו ואמר, הרי תוס' כתבו את דבריהם בשבילנו, ובוודאי יש בדברי התוס' את הרמזים שנוכל להבין את עומק דבריהם, ואם איננו קולטים את הרמזים, כנראה שחסר לנו באהבת התורה. לפיכך עלינו להתפלל להשי"ת שיתן בליבנו אהבת תורה, וכשתבער בליבנו אש אהבת תורה, ממילא נקלוט ונבחין ברמזים שבדברי התוס' ונוכה לרדת לעומק כוונתם. ככל שהקשר לתורה ורוחניות הוא רגשי ועמוק עד מצב של 'כמים הפנים לפנים', כך מתגברת האפשרות לזכות לתוספת הבנה להבחין ברמזים הדקים שאליהם נתכוונו הראשונים והאחרונים.

הרציפות בלימוד

ענין נוסף שיש לו חשיבות מרובה ומסוגל לסייע לחיבור הפנימי והרגשי ללימוד, הוא הצורך ברציפות הלימוד. רציפות פירושו להיות 'מונח' בלימוד ולא בשום נושא אחר. אין הכוונה לערוך תענית דיבור - ואדרבה, פעמים שמחמת השמירה על תענית דיבור מצליחים ללמוד פחות, התענית דיבור נעשה למטרה בפני עצמה, והלימוד אמצעי לשמור על התענית דיבור, במקום שהלימוד יהיה המטרה והתענית דיבור האמצעי ודו"ק...

וכבר מבואר בגמ' (חגיגה יב.) "א"ר לוי כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה

מאכילין אותו גחלי רתמים". ונודעת לשון הזהב של החזו"א שכתב באגרותיו 'העושה תורתו קרעים קרעים כאילו אסף רוח'.

בעומק העניין והחומר של ההפסק באמצע הלימוד נראה בהקדם דברי חז"ל (מגילה לב.) "כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים". וביארו התוס' שהלומדים היו רגילים לשנות המשניות בזמרה לפי שהיו שונין אותם בע"פ וכך היו נזכרים יותר, אם הלימוד צריך להיות כשירה וזמרה אזי ההפסקה באמצע השירה היא ביטול של כל השירה והזמרה.

התורה היא מנגינה עריבה

התפא"י (ריש פ"ד דערכיין) מסביר מפני מה השמיטו התנאים הקדושים מידי פעם קטעים מהמשניות והביאה אותם הגמ' ואמרה 'חסורי מחסרא והכי קתני'. ובאר שמכיוון שהתנאים למדו את תורתם בע"פ בניגון ובזמר כדי שלא לשכוח את תלמודם, נאלצו לעיתים למחוק קטעים משורות הלימוד כדי להתאימם למנגינה. וז"ל "לולא דמסתפינא היה נ"ל שהיו להן זמירות מיוחדין לכל משנה ומשנה כדי לחזק המשנה בכח הזיכרון, מדהיו שונין המשניות בע"פ וע"י הנגון נזכר היטב לישנא דמתני', באשר שהיה הזמר מסודר לפי המילות והבבות שבמשנה. ולכן כמה פעמים בחר התנא במלה זאת ולפעמים באחר, הכל כפי הנאות לקול השיר המיוחד להמשנה, ומה"ט לפעמים נשנה בבא שנראית יתירה במשנה זו ואצ"ל זו. אבל היה כדי לשקול בבות המשנה כפי הבבות שבפרקי השיר... ואם היו מבלבלין המילות - יתבלבל השיר המיוחד לה ויתבלבל הזיכרון ותשתכח המשנה ח"ו".

הרי שלא רק שכל משנה נלמדת במנגינה, אלא שלכל משנה היתה מנגינה שהולחנה ספציפית עבור אותה משנה, ובעזרת אותה מנגינה נצרבה המשנה בזיכרון. זאת הסיבה שבעלי המשנה היו צריכים להשתמש במלים מסוימות ובניסוח מדויק ולעיתים להחסיר מילים או להוסיף ביטוי שנראה מיותר, כדי להתאים את המשנה למנגינה. וכך אמרו בגמ' (סנהדרין צט.) "רבי עקיבא אומר זמר בכל יום זמר בכל יום", וכתב המהרש"א את הטעם לכפילות הלשון וז"ל "אם אתה מזמר בכל יום בלמוד תורה גם התורה מזמר לך בכל יום שמגלילין לו רזי תורה".

אם התורה היא מנגינה, כשיר ערב שמתנגן בתוכינו, לא תיתכן שום הנאה ממנה אם היא מפסיקה מידי כמה רגעים. כל מעלת וחויית השירה אינה קיימת בניגון עם הפסקות. ידוע הווארט המפורסם של

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שהסביר את הסיבה שרבי עקיבא לא נכנס לביתו לאחר 12 שנים שלא ראה את בני ביתו, כי שנים עשרה ועוד שנים עשרה זה לא 24, ואם היה רבי עקיבא נכנס לביתו אף לרגע קצר, היתה הפסקה ברצף האדיר הזה של 24 שנים בהם הוגה רבי עקיבא ומשלים את החסר הגדול שהצטבר אצלו קודם שנכנס אל בין כתלי ביהמ"ד. [ומדוקדק בזה דאף באותם 12 שנים הראשונות היה הוגה רבי עקיבא ברציפות אחת גדולה, כי בלא"ה בין כך אין כאן 24 ומה נפק"מ שיהיה 12 ועוד 12]. והוא פשט ברור ונכון.

ועל פי האמור נראה להתכונן בעומק נוסף בזה. רבי עקיבא השכיל לדעת ולחוש שלימוד התורה היא מנגינה אחת ארוכה - [כדבריו בסנהדרין - 'זמר בכל יום']. ננסה להשתתף פעם בקונצרט חזנות עם סימפוניא אדירה של עשרות כלי שיר, מה יקרה אם נצא לדקה הפסקה ונחזור שוב לאולם, או נשחק בפלאפון, נכבה אותו נבדוק אם מישוהו צלצל, נצא להפסקת קפה וכל כיו"ב, האם יש סיכוי בעולם ליהנות או להתחבר לחוויה העמוקה של קונצרט שכזה. כל היופי של המנגינה הוא בשמיעתה ברצף ובריכוז שמכניסים את השומע לעולם אחר, עולם הנגינה. ונראה שזהו עומק דברי הגר"ח שמואלביץ, אילו היה רבי עקיבא נכנס הביתה לאחר 12 שנה היתה כאן הפסקה משמעותית באמצע המנגינה, והמנגינה בשנים עשרה שנים הבאות לא היתה המשך לאותה מנגינה, אלא היתה זו מנגינה אחרת.

יהושע נתבע שלא היתה התורה אצל כשירה

כיו"ב מצינו שעם ישראל נלחם עם אנשי יריחו יהושע עומד בראש הצבא ועם סיומו של היום המתיש פורשים כולם לאהליהם כדי לנוח ולאגור כוחות לקראת יום המחר, עוד יום בכיבושה של הארץ המובטחת ארץ אשר עיני ד' אלוך בה. בחשכת לילה לפתע רואה יהושע בן נון דמות נפילים הניצבת למולו וחרבו שלפוח בידו, יהושע ניגש ושואל "הלנו אתה אם לצרינו?" והאיש המסתורי שלא היה כלל בן אנוש משיב לו כי אני שר צבא ה' 'עתה באתי', הגמ' (מגילה ג.) מבארת שהמלאך אמר ליהושע אמש ביטלתם קרבן של תמיד בין הערביים ועכשיו ביטלתם ת"ת, שאל אותו יהושע על איזה מהן באת? האם התביעה על עם ישראל היא על כך שלא הקריבו את קרבן התמיד או שמא על ביטול תורה שלא למדו לאחר הקרב? השיב לו המלאך עתה באתי - באתי לתבוע את עלבונה של

תורה. מיד 'יילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק' אמר ר' יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה. וכתבו התוס' שיש ללמוד מהמילה 'עתה' אותה אמר המלאך שקאי על ת"ת, שעליה נאמר 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת'. ולכאן הוא תמוה כיון שיהושע ביקש בסך הכל לברר על איזה עבירה הוא נתבע כעת, א"כ היה לו למלאך להשיב שהגיע על עוון ביטול תורה, ומדוע נקט בלשון של ועתה, שמרמז עה"פ ועתה כתבו לכם את השירה הזאת.

וביאר הגרי"ש כהנמן (זכרון שמואל, תקעד) כי יהושע לא הבין כיצד הוא נתבע כעת על ביטול תורה הלא רק היום נערכה מלחמה כולם עייפים שבורים ורצוצים, מבקשים בסך הכל לחטוף מעט תנומה ולקרוא דרוך לעצמותיהם היבשות. וע"ז השיב המלאך 'עתה', לרמז עה"פ 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת'. המלאך אינו מציין את חובת עסק התורה שנתפרשה בפסוק 'הגית בו יומם ולילה', אלא הוא מרמז על 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת', להודיע שלימוד תורה אינו רק הכרח שחייבים לעשותו בגלל החיוב שלא יעבור עלינו יום בלא תורה, אלא התורה היא שירה. שיר לא שרים מתוך כורח - שיר שרים כי אוהבים לשיר, ואת שירת התורה הקדושה היו צריכים להמשיך לשיר מתוככי הלבבות מתוך שמחה ועונג רצוף. אם שמחים, שרים גם מתוך עייפות, כי את המנגינה הזאת אי אפשר להפסיק. שירה שייכת למקום גבוה, מקום שונה, שירה מגיעה ממחוזות אחרים במוח ובלב. שיר אינו מגדיר, אין לו גדרות וסייגים, שיר פורץ עולה ומתרומם בדרכים שונות אחרות מיוחדות וקסומות, כמה לפעמים הכניסה לאוירה ולחיוזוק והתעלות של ימים נוראים מגיעה מאיזה ניגון איכותי של ימים נוראים, כי השיר פותח את הלב.

הרציפות מביא לעריבות בתורה

החזו"א כותב שלימוד הרציפות היא האמצעי המרכזי לזכות לעריבות התורה, כדי להבין מדוע לימוד ברציפות רב ערכו, יש שממשילים זאת ללוח שח-מט. מספרים על יהודי אחד שהציל את המלך ממוות, והמלך ביקש ממנו לנקוב את הסכום אותו הוא רוצה בעד מעשה ההצלה שלו, היהודי שהיה פיקח ביקש שהמלך יקח לוח שח-מט שיש בו 64 משבצות ועליהם ניח גרגירי חיטים וכפיל את

הגרגרים ממשבצת למשבצת, והחשבון פשוט - במשבצת הראשונה מניחים גרגיר אחד, במשבצת השניה שתיים - כפליים מהראשונה. בשלישית יש להניח ארבע שהם שתיים כפול שתיים, וברביעית שש עשרה, בחמישית מאתיים חמשים ושש, בשישית 65,538 וכך ימשיך החשבון... מתחילה חשב המלך שלא תהיה לו בעיה לספק את מבוקשו והסכים מיד. אך כשהגיע לשלב הביצוע נוכח המלך שאין לו כל אפשרות לעמוד בבקשה זו, והתחנן בפני היהודי שיוותר לו כדי שלא ירוקן את כל נכסי הממלכה...

עד"ז אמרו בעלי המוסר כשאתה לומד קצת ועוד קצת החשבון יתחיל כל פעם מהתחלה, והסיכום שלו בהתאם, אבל ככל שנקפיד על רציפות הלימוד, חשבון הדקות יעשה את שלו, והתוצאה מכפילה את עצמה בכפולות עד שלא ישיגוהו משיגי הגוף. ניקח לדוגמה בחור מתמיד שלומד שתיים עשרה שעות ביממה - בדרכו של עולם תוך עשר שנים הוא אמור להגיע לרמה מסוימת של ידיעה בנשים ניקין, ולעומת זאת כשניקה בחור שלומד עשר שעות ביום הרי ההגיון הלוגי מחייב שתוך 12 שנים יגיע לאותם הישגים, שהרי מה ההבדל בין 10 שנים כפול 12 שעות ל 10 שעות כפול 12 שנים, אבל המציאות מוכיחה לא כך, שהוא לא מגיע ולא מתקרב לאותם הישגים שהשיג מי שלמד ברצף גדול יותר.

יסוד לענין זה מצינו בדברי המאירי בשם הרס"ג בביאורו לספר משלי (ח לד) וז"ל "והצורך בהתמדת הלימוד פירש זולתי וכו' שאם תיעד זמן בלימוד החכמה על דרך שאמרו בכרייתא של אבות יכול אדם ללמוד תורה בעשר שנים, לא תחשוב שהחלק העשירי ממנה ילמד בשנה ראשונה, אלא בראשונה ישיג מעט ובשניה כפליים, וככל שיתעסק בה עוד תקל הבנתו וימצא לפניו נתיב החכמה דרך סלולה, ויפה לו שעה אחת (בסוף) מאורך זמן בהתחלה". מבואר בדבריו בדרך משל דאם בשעה הראשונה של הלימוד אדם יכול להספיק דף גמרא אחד אזי בשעה השניה הוא כבר יכול להספיק שלש דף - ההישגים הם ללא יחס, וזהו משום שהחיבור של האדם כבר התחזק וממילא גם ההשגות שלו גדולות יותר. ואולי זה הפשט בדברי חז"ל 'לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון' דין הוא

על הדף גמרא עצמה, וחשבון הוא על דף גמרא הבא שהיה אפשר להספיק אילו לא היה מתבטל בין הדף הראשון לשני.

ויש לזה מקור בדברי הגמ' (ברכות מ.) 'בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם כלי ריקן מחזיק, מלא אינו מחזיק, אבל הקב"ה אינו כן מלא מחזיק ריקן אינו מחזיק וכו'". מבואר שכל שהכלי מלא יותר, גם יכולת הקליטה והתפיסה שלו גדולים יותר. זו הסיבה שכלל שהאדם לומד יותר רצוף בשנים הראשונות שלו ממילא מהר יותר נפתחים וגדלים היכולות שלו ביתר שאת.

בשנים האחרונות הוקמו בעיר מודיעין עילית מספר כוללים של רצופות בהם אברכים יושבים ולומדים ברציפות כל סדר לכה"פ שלש שעות, ראשי הכולל שאלו את אחד מגדולי הדור אם ראוי לצמצם את מסגרת הרצופות לשעה אחת ברציפות, ובכך להגדיל את המסגרת ליותר אברכים, או להשאיר את הכולל כמתכונתו שלש שעות רצופות ולא לקבל אברכים נוספים. נענה אותו אדם גדול ואמר 'אינו דומה 100 אברכים שלומדים שלש שעות ברציפות לשלש מאות אברכים שלומדים שעה ברציפות' - הלימוד של שלש שעות רצוף הוא לאין שיעור ולאין ערוך מללמוד שעה ברציפות.

כאשר נזכה ללמוד בצורה רציפה תוך תקשורת נכונה עם הגמ' - נזכה גם לחוש ולשמוע את המנגינה הערבה של התורה. בגמ' (חגיגה ה:) מובא ת"ר 'שלשה הקב"ה בוכה עליהן בכל יום, על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, ועל שא"א לעסוק בתורה ועוסק, וכו'". ולכאן הדברים תמוהין מה מקום יש לבכות על מי שא"א לו לעסוק ועוסק, הרי אדרבה גדלותו היא לאין שיעור, אע"פ שאין לו אפשרות לעסוק ובכל זאת הוא עוסק, מה לו להקב"ה לבכות עליו. ונראה הביאור בזה וכמדומה שמובא כן בספרי הרב פינקוס זצ"ל - מי שאי אפשר לו לעסוק, גם כשהוא עוסק - העסק הוא בעצבות ולא מתוך חיות ושמחה, ולהאמור במצב כזה הוא לא יכול לנגן את המנגינה - שירת התורה, לכן הקב"ה בוכה עליו, אין לו חפץ בכך, הקב"ה חפץ בלימוד של גישמעא'ק, של מנגינה אותה אי אפשר יהיה להפסיק.

ליעוץ וליווי **77א עלות** פנו אלינו: **077-226-0000**

רחוב תורה מציון 3 ירושלים | ha@0772260000.co.il

ייעוץ והדרכה בתקופת השיחויים

מענה רחמי ורגשי לבני הישיבות

השמה במסגרות חינוכיות, חנוכים בישיבות

מענה אישי ומקצועי להורים

סדאנות הדרכה להורים

הכשרות צוותי חינוך